

פניני הפרשה

תולדות

עלון מס'

1062

שנה כ"ב התשפ"א

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

המטרה היא ההתקרבות

ויעתר יצחק לה' לנוכה אשתו כי עקרה היא ויעתר לו ה' (כה. כא) רבנו בחיי עומד על קושי בסדר הפסוק, שהרי יש צורך לציין תחילה את העובדה שרבקה היתה עקרה, ולאחר מכן את תפלת יצחק עליה?

ברם, מבאר רבנו בחיי, כי שאלה זו נובעת מתפיסה שגויה. להבנתנו, המטרה בתפלה היא מילוי הבקשה, ולא היא – עצם ההתקרבות לה' שיש בתפלה זו המטרה, וכדי שתהיה לאדם סיבה להתפלל ולבקש, מעמידו הקב"ה בפני קשיים שיגרמו לו להתפלל. גם כאן, כדי לייסד את עם ישראל, היה צורך בתפלה משמעותית, וכדי לעורר את יצחק להתפלל ולהפציר בתפלה, עשה ה' את רבקה עקרה. ולכן הקדים את התפלה שהיא העיקר, והעקרונות רק אמצעי להגיע אליה.

זו היתה גם הסיבה שהאמהות היו עקרות, כפי שאמרו חז"ל: "מפני מה היו אבותינו עקורים? מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים" (יבמות ס"ד ע"א). הקב"ה ברוב רחמיו רוצה ומתאוה להשפיע עלינו כל טוב, אך כל השפע הזה אינו יכול לרדת ללא הצינור שהוא התפלה. פעמים שהקב"ה מעמידנו בפני קושי של פרנסה או חולי, רק כדי שנתעורר להתפלל ולהתקרב אליו.

*

מסופר על אחד מתלמידיו של הרב גרשנוביץ זצ"ל שבא אליו וביקש ממנו עצה וברכה בעבור בנו החולה. שאלו הרב מה עשית בשבילי, ענה לו הלכתי לעשרות רופאים ויועצים, ועדיין תמה הרב אבל מה אתה, עשית בשבילי, התפלא התלמיד וכי מה אפשר עוד לעשות, שאלו הרב האם בתוך כל הזמן הזה הקדשת זמן להתפלל עליו ולהרבות בתפלה לפני שומע תפלה?...

דרכי הפרד"ס <small>איננים במיזש התורה</small>	עצה טובה
<p>חלוקת המלים באופן אחר</p> <p>חלוקת המלה לשניים. לדוגמא: על הפסוק "והבור ריק אין בו מים וישבו לאכול" (בראשית לו, כד-כה), רמזו וישבו לאכול, קרי ביה ויש בו (נחשים ועקרבים) לאכול (בני אדם). יש גם אפשרות של חלוקת המלים באופן אחר מהכתוב. לדוגמא: על הפסוק "מי אפוא הוא הצד ציד ויבא לי ואוכל מכל בטרם תבוא ואברכהו" (בראשית כז, לג), כתב בתרגום יונתן שעשה מטעמים מבשר כלב. ע"ש. ורמז בבית נאמן: "ואוכל מכל בטרם" וגו', קרי ביה ואכל מכלב? טרם תבוא ואברכהו – כבר בירכתי אותו.</p>	<p>אחת ההזדמנויות הטובות ביותר להעברת מסרים חינוכיים לילדים היא בשולחן השבת. לכן, חשוב מאוד שלפני סעודת השבת יכין האב מסר יפה, רצוי מפרשת השבוע, מלווה בסיפור שיש בו מוסר השכל. לשם כך טוב ונכון שבכל בית יהיו ספרי חידושים מוסריים על פרשת השבוע, משולבים בסיפורים שניתן להפיק מהם לקח נפלא לחיים, בהם יקרא מבעוד יום, ויכין מה לומר. וכך, אם לדוגמא התברר שיש מהילדים מי שנגוע באי אמירת אמת, יכין האב דברי תורה על הפסוק: "מדבר שקר תרחק" (שמות כג, ז), ויבאר: "לא כתוב רק: 'אל תשקר', אלא 'תרחק'. יש לברוח מכל דיבור שאינו אמיתי". ומכאן יעבור לדברי חיזוק ולסיפורים אודות התועלת הגדולה שמדבר האמת מפיך לבסוף. אמנם יש לעשות זאת בחכמה, לבל ירגיש הילד שהדברים מכוונים אליו. (הרב זמיר כהן שליט"א).</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"אם נתבונן על איזה חכמים המפורסמים וידועים, מהם נראה ערך חכמתם בשאר חכמות, והם עשו אותם רק טפלים, ועיקר עסקם רק בלימוד התורה, כי ממנה תוצאות חיים".
("מגיד חדשות" ח"ט עמ' קמ"ג)

אם תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענוך וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום – יתכן לומר שאבימלך התכוין לומר ליצחק שיסכים לכרות עמו ברית בעבור זה שלא נגעו באשתו וכו', וגם בעבור מה שגירשו אותו מארצם. ואע"פ שלכאורה היא סיבה לגמול עמם רעה, מכל מקום הרי יצאת מאתנו בשלום, ועל זה בלבד מגיע לנו טובה. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

תולדות ספרי התולדות

תופעת כתיבת ספרי תולדות, החלה להתפתח אצל אחינו האשכנזים מלפני כמאתיים שנה, עם הוצאת הספרים "תולדות אדם" על הגאון רבי זלמן מוילנא זצ"ל (נדפס בשנת תקס"א), "שבחי הבעל שם טוב" (נדפס בשנת תקע"ה), "עליות אליהו" על הגר"א (נדפס בשנת תרט"ז), ועוד. אגב, את העובדה שכתובת ספרי תולדות היתה דבר חדשני ולא מקובל, ניתן לראות מכך שבספרים אלו ניכר שהשתדלו המחברים לעטוף את הסיפורים בדברי תורה וחידושים. ובאמת, היו בזמנו שראו בספרים אלו ביטול תורה. הסיבה שבארצות אשכנז החלו להוציא ספרי תולדות, היא בגלל שהמשכילים באותו זמן הוציאו ספרים שכללו לעג ולצון על גדולי התורה, וקיים היה צורך לתת מענה נגדי לכך בדמות ספרים על גדולתם של הצדיקים. היו גם ספרים שיצאו בתקופת המחלוקת בין החסידים למתנגדים, כדי לפרסם גדולתו של חכם שהיו לו מתנגדים.

בארצות המזרח לעומת זאת, בהן לא היו התמודדויות כאלה, לא היה קיים מושג של ספרי תולדות על החכמים. תופעה זו גורמת לכך שבני התורה מעדות המזרח, אינם מכירים מספיק את חכמיהם גאוני ישראל ענקי הרוח מדורות קודמים, ופעמים שמתגנבת ללבם תחושה כי ח"ו חכמיהם אינם עומדים בשורה אחת עם רבני האשכנזים. הטה אונן ושמע אלו ספורים מספרים דרשנים ספרדים בדרשותיהם. לא תשמע כמעט סיפורים על חכמי הספרדים, כי אם על החזון איש, הרב מבריסק, הרב שך... אפילו בג'רבא, בהעדר סיפורים על חכמי הספרדים, היו הדרשנים מספרים תמיד על חכמי אשכנז, ועל הרוב, סיפורי חסידים מהבעל שם טוב ותלמידיו.

יש לציין כי בדורנו אכשור דרא, ועל גדולי ישראל הספרדים יוצאים ספרי תולדות משובחים ביותר. אדרבא, הרב שכנראה נכתבו עליו הכי הרבה ספרי תולדות, הוא מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל. היכרותו הבלתי אמצעית עם אלפי אנשים מכל הסוגים, יחד עם פעלו בכל כך הרבה תחומים, הולידו סיפורים ועובדות לאין-מספר. יצוין כי רוב הספרים אינם חוזרים על עצמם, וישנם אפילו ספרים שלמים שהתחברו רק על בסיס היכרות אישית של המחבר עם מרן.

כפרשת תולדות בה אנו קוראים על תולדות אבותינו, יצאנו להתחקות אחר תולדות ספרי התולדות שנכתבו על גדולי ישראל.

בשנים האחרונות, התברך שוק הספר התורני בספרי תולדות (ביוגרפיה) על גדולי ישראל מכל העדות והחוגים באיכות גבוהה ביותר, הן מבחינת הספרות המשובחת, והן מבחינת העיצוב הגרפי מרהיב העין. אם בעבר ספר תולדות על גדול בישראל, היה מותאם יותר לגיל הרך, הרי שכיום ספרים אלו הפכו למעין ספרי מוסר, שניתן למוצאם בספריות בתי הכנסת ועל שולחנם של גדולי ישראל. אם בעבר היו מחברים ספרים על חכמים רק אחרי-מות-קדושים, הרי שכיום כבר בחיי חיותם מוציאים ספרי תולדות, ולפעמים כמה ספרים.

תופעת כתיבת ספרי תולדות על גדולי ישראל, לא היתה לעולמים. אמנם תמיד נכתבו זעיר פה וזעיר שם פרטים מתולדותיהם של חכמי ישראל, וכבר בש"ס ובמדרשים מפוזרות עובדות על חיי היום יום של התנאים והאמוראים. ישנם גם כמה חיבורים הכוללים סדר השתלשלות חכמי הדורות: החל מהתנא רבי יוסי בר חלפתא שסידר לפנינו את ספרו "סדר עולם", רב שרירא גאון באגרתו המפורסמת (שבלעדיה לא היה לנו מושג על תקופה של כחמש מאות שנה), הראב"ד הראשון בספרו "סדר הקבלה", הרמב"ם בהקדמתו ליד החזקה, עד לספרים שיצאו בדורות מאוחרים יותר כמו: "ספר יוחסין" לרבי אברהם זכות, "שלשלת הקבלה" לרבי גדליה בן יחיא, "סדר הדורות" לרבי יחיאל היילפרין, "קורות הדורות" לרבי דוד קונפורטי, וכמובן "שם הגדולים" למרן החיד"א. אך לא יצא חיבור בפני עצמו על גדול בישראל.

מעניין לציין שבאופן חריג מצאנו ספר תולדות קדום מאוד, שהוא כנראה ספר התולדות הראשון שנכתב על גדול בישראל. והוא ספר "שבחי האר"י" המיוחס לתלמידו רבי חיים ויטאל זצ"ל. כנראה לגודל דמותו הפלאית של רבנו האר"י, היה מתבקש לחבר עליו חיבור בפני עצמו, אך היה זה ספר יוצא דופן ולא כזה שסלל דרך.

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

והיית אך למעלה

וחכים, "שכל הילדים, בעת שהגיעו לחצי התורן, הביטו מטה ופקו רגליהם. החלטתי שאני אביט רק למעלה, וכך אזרתי עוז והצלחתי להעפיל לראש העמוד".

"טוב עשית, בני", נהנה הסב הצדיק והוסיף בתבונה: "מקרא מלא הוא 'אורח חיים למעלה למשכיל, למען סור משאול מטה', ולכן גם בלימודיך, אל תבט על קטנים ממך בחכמה, פן תסתפק במועט ותשקוט על שמריך, ואפשר שגם תרד מרמת הלימוד שלך, אלא הסתכל בגדולים ממך, באופן שגם אתה תעלה מעלה מעלה, ובזה תזכה להיות ברום המעלה".

שביעות רצון עצמית, היא מתכון בטוח להתנוונות רוחנית. וכמו שאמר התנא באבות שם: "ודלא מוסיף - יסיף" (מי שאינו מוסיף על לימודו - ישכח גם מה שלמד). ולכן גם נאמר "מתהלך בתומו צדיק" (משלי כ, ז) - צדיק הוא מי שאינו עומד במקום אחד, אלא מתהלך וגדל, צעד אחר צעד.

מספרים על הגאון רבי זלמן בעל התניא זצ"ל שהיה גר סמוך לחצר של תלמוד תורה. באמצע החצר ניצב היה עמוד בגובה עשרה מטרים, והילדים התחרו ביניהם תדיר מי יצליח לכבוש את פסגת ראש העמוד.

בין המתחרים היה נכדו של רבי זלמן - הילד מנדל, שנתפרסם לימים כהגאון רבי מנחם מנדל מליבאוויטש זצ"ל בעל הצמח צדק.

כל התלמידים היו מתחילים להעפיל ולעלות, אך כשהגיעו לחצי העמוד - המה כרעו ונפלו. רק הילד מנדל הצליח לעלות עד רום פסגת העמוד.

מחיאות הכפים הסוערות, הביאו את הגאון להביט בחלון, ומשראה את נכדו במרומי העמוד והכל מריעים לו, סימן לו באצבעו כי יגש אליו.

"במה כוחך יפה משלהם?" חקרו הסב. "שמתי לב סבא", היתה תשובתו המעניינת של היניק

☺ זה לא חוק! ☺

הגאון רבי משה חיים זצ"ל (אחיו של האדמו"ר מגור בעל חידושי הרי"ם), התעשר עושר רב. פעם אחת הגיע לעיירה גור שבפולין, לבקר את הוריו הזקנים. סמוך לעיירה, הבחין מבעד לחלון מרכבתו ההדורה באשה קשישה, הנושאת על כתפה ערמת תבן גדולה. לתדהמתו זיהה כי מדובר באמו הרבנית. מיד קפץ מהמרכבה ושאל את אמו לפשר הדבר. השיבה לו האם הצדיקה: "זה מיועד למזרן לבלה יתומה".

נזעק הבן: "אמא! אתן לך כסף שיספיק לעשרה מזרנים, ובלבד שתזרקי את התבן".

"אדרבא", נענתה הרבנית, "תן כסף. היתומה זקוקה גם לכסף ולא רק למזרן..."

☺ חוק חוק אה... ☺

לא מספיק לתרום לחסד - צריך גם לעשות...

מוצאים את האוצרות - אצלנו!

"אוצרותינו"

וטועמים עונג שבת אמיתית!!!

הספר 'אוצרותינו' לוקח את הקורא למסע אל אוצרות התורה לאור חידושיהם ולקחייהם של רבותינו הספרדים, שזור בסיפורים ומשלים

ניתן להשיג בישיבת כסא רחמים

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

(פתוך ספר "מקור נאמן" ח"ג שעתיד בע"ה לראות אור)

שאלה: בני קיבל בתלמוד תורה נוסחאות של ברכות ותפלות על מנת להזור עליהם ולשננם בעל פה, כגון ברכת על המחיה, ברכת אשר יצר, יעלה ויבוא, בריך שמיא, אני מאמין. האם יש לחוש לכך שהוא מזכיר פעם אחר פעם שם שמים לבטלה?

תשובה: נראה שכל זה בכלל מ"ש בש"ע (סימן רט"ו ס"ג) שמותר ללמד הברכות לתינוקות כתקנן, ואע"פ שהם מברכים לבטלה בשעת הלימוד. ע"ש. והוא הדין הכא שאם לא ישננו ברכת על המחיה ואשר יצר בעל פה, כשיגדלו ואין סידור לפנייהם ישכחו מלברך. ובברוך שמיא ואני מאמין, בלאו הכי אין הזכרת שם שמים. וביעלה ויבוא יש ג"כ קולא לפ"ד המג"א (סימן קפ"ח ס"ק י"א) ע"ש. ומסתמא המלמדים נהגו כן ע"פ הוראת גדולי הדור שלפנינו. ואין למחות בידם.

שאלה: בקרוב אני נישא בעזרת ה'. הורי הכלה אינם מרוצים מכך שאהיה אברך. הם יעזרו לנו כלכלית אך לא ברצון, וגם יתלוננו שהם צריכים לעבוד קשה בשביל זה. האם נכון לקבל מהם את העזרה בכל זאת? תשובה: אם תוכל להשתחרר מתלות באחרים כמה שאפשר – עדיף, הקב"ה יעניק לך מאוצרו הטוב כפלי כפליים.

שאלה: האם יש מקור למנהג שחתן וכלה לא ימכרו תכשיטים שקיבלו אחד מהשני או מהורי החתן והכלה, על דרך מה שאמר רבי אבא בקדושין (דף נ"ט ע"א) שאין זה סימן טוב שימכור אדם מקחו הראשון? תשובה: לא שמעתי מנהג כזה, ובשעת הדחק אפשר למכור.

שאלה: אצלנו בבית הכנסת כשיש חתן מוציאים לכבודו ספר תורה. החתן עולה לתורה רביעי בפרשת השבוע, ואחרי שסיים את הברכות עוברים לספר השני וקוראים "ואברהם זקן". האם אין בזה בעיה, שהרי מרן בשולחנו המהור (סימן קמ"ד סעיף ד') פסק שאין קורין לאדם אחד בשני ספרי תורה? תשובה: לא כדאי לנהוג כן.

שאלה: האם מותר לקרוא בספר "יוסיפון"? תשובה: מותר. אין שום בעיה. רש"י ביהזקאל ועוד ראשונים מזכירים אותו.

שאלה: ישנו ספר הנקרא "ספרים היצוניים" (בהוצאת אברהם כהנא). הוא כולל כמה וכמה חיבורים שלכאורה אפשר ללמוד מהם כמה דברים בתורה? תשובה: אם אין שם דברי מינות, מותר לקרוא וללמוד משם. ביניהם יש ספר "חכמת שלמה" או "חכמתא דשלמה רבתי" שהזכירו הרמב"ן בהקדמתו לתורה. כן ספרי "מכבים" א-ב כשרים הם.

שאלה: האם יש בספר "קדמוניות היהודים" ובספר בן סירא משום ספרים היצוניים? תשובה: אסור לאבד בהם זמן, רק בשעות הפנאי כד חליש ליבא מגירסא.

שאלה: בספר "קדמוניות היהודים" יש לפעמים סתירה ממדרשים, האם אפשר להשוותו למדרשים בתור מקור מוסמך? תשובה: אין הייבים לקבל דבריו, כמה פעמים נשתבשו דבריו בהעתקות.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לרפואת דורון בן שרה ה"ו